ARTICOL 1

Metodologia GRACE: crearea unei abordări mai sigure și mai eficiente în domeniul reabilitării

Cum pot programele de reabilitare să devină mai relevante pentru persoanele pe care sunt menite să le sprijine? Cum pot profesioniștii din sistemul penitenciar să fie mai bine pregătiți pentru a aborda violența bazată pe gen (VBG), creând în același timp căi mai sigure către asumarea responsabilității și reintegrare?

Proiectul GRACE abordează aceste întrebări printr-o metodologie bazată pe dovezi și interdisciplinară, concepută pentru a sprijini reabilitarea, dezvoltarea profesională și reintegrarea mai sigură. Abordarea include cunoștințe din criminologie, psihologie clinică, justiție restaurativă, teoria feministă și știința implementării, combinând aceste perspective într-un model practic pentru diferite etape ale parcursului de reabilitare. La baza metodologiei GRACE se află cinci piloni tehnici. Împreună, aceștia oferă un cadru pentru dezvoltarea activităților de învățare, a instrumentelor de reabilitare și a formării profesionale care sunt relevante, sigure și adaptate realităților mediilor penitenciare.

1. Co-creație participativă: proiectare alături de cursanți, nu doar pentru aceștia

Un principiu central al GRACE este acela că instrumentele eficiente de reabilitare ar trebui să reflecte experiențele și realitățile persoanelor care le vor utiliza. Din acest motiv, proiectul utilizează o abordare de co-creație participativă care implică profesioniști din domeniul penitenciar și persoane în detenție.

În țările participante sunt organizate ateliere structurate pentru a contribui la elaborarea schițelor de programe de studiu, a modulelor de învățare și a instrumentelor de evaluare. Acest proces permite reunirea unor perspective și forme de cunoaștere diferite. Profesioniștii din domeniul penitenciar pot contribui cu experiența lor instituțională și practică, în timp ce participanții cu experiență trăită pot evidenția provocările, nevoile și barierele care nu sunt întotdeauna vizibile dintr-o perspectivă instituțională. Co-crearea contribuie, de asemenea, la crearea unui sentiment mai puternic de relevanță și de implicare.

Program: CERV-2025-DAPHNE | Număr proiect: 101254844

Cofinanțat de Uniunea Europeană

Proiect cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin însă exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat poziția Uniunii Europene sau a Comisiei Europene. Nici Uniunea Europeană, nici autoritatea care acordă finanțarea nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

În loc să elaboreze un program standard și să îl aplice pur și simplu în contexte diferite, GRACE își propune să creeze resurse care să răspundă realităților locale, menținând în același timp o bază metodologică comună.

2. Justiția restaurativă și responsabilizarea condusă de colegi

Reabilitarea nu înseamnă doar însușirea de informații noi. Ea presupune, de asemenea, asumarea responsabilității, înțelegerea impactului propriilor acțiuni și dezvoltarea competențelor necesare pentru a aduce schimbări pozitive. Prin urmare, metodologia GRACE încorporează principiile justiției restaurative și ale responsabilizării conduse de colegi. Unul dintre elementele-cheie este Modelul Ambasadorilor Restaurativi, prin intermediul căruia persoane reabilitate selectate pot contribui la sesiunile de reabilitare și pot oferi sprijin în timpul procesului de reintegrare după eliberare. Implicarea colegilor poate oferi o perspectivă suplimentară care completează rolul profesioniștilor. Persoanele care au trecut ele însele prin procesul de reabilitare pot comunica anumite provocări într-un mod cu care participanții se pot identifica mai ușor și pot demonstra că schimbarea și asumarea responsabilității sunt posibile.

Modelul este deosebit de relevant în mediile penitenciare, unde relațiile dintre persoanele deținute și autorități pot fi afectate de neîncredere. O componentă condusă de colegi poate contribui la crearea unor spații în care participanții se simt mai în largul lor să abordeze subiecte dificile, menținând în același timp responsabilitatea și asumarea răspunderii în centrul procesului.

3. Un curriculum modular și pe mai multe niveluri

Persoanele private de libertate nu au toate aceleași nevoi, experiențe sau același nivel de risc. Un singur program de reabilitare nu poate neapărat să abordeze aceste diferențe în mod eficient. GRACE răspunde acestei provocări printr-un curriculum modular, pe mai multe niveluri, dezvoltat pentru trei profiluri principale:

- Persoanele aflate în situație de risc, care pot avea nevoie de intervenție timpurie și de sprijin orientat spre prevenire;
- Persoanele din detenție cu rist de violență bazată pe gen, care au nevoie de reabilitare structurată și de sprijin pentru schimbarea comportamentală;
- Persoanele eliberate, care au nevoie de sprijin continuu pe parcursul reintegrării în comunitate.

Fiecare parcurs include rezultate specifice ale învățării, activități și instrumente de evaluare adaptate nevoilor grupului țintă. Programul de studiu include, de asemenea,

Program: CERV-2025-DAPHNE | Număr proiect: 101254844

Cofinanțat de Uniunea Europeană

Proiect cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin însă exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat poziția Uniunii Europene sau a Comisiei Europene. Nici Uniunea Europeană, nici autoritatea care acordă finanțarea nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

exerciții care țin seama de traume, recunoscând faptul că experiențele traumatice pot influența comportamentul, învățarea și implicarea.

Acolo unde este cazul, învățarea poate fi realizată printr-o abordare mixtă, care combină activități online și offline. O platformă dedicată de e-learning facilitează accesul la resurse de învățare relevante și creează oportunități de implicare continuă dincolo de sesiunile față în față. Această structură flexibilă permite metodologiei să urmeze parcursul de reabilitare, în loc să trateze reabilitarea ca pe un eveniment izolat.

4. Dezvoltarea competențelor profesioniștilor

Profesioniștii care lucrează în penitenciare și în serviciile de probațiune joacă un rol esențial în sprijinirea reabilitării. Aceștia au nevoie nu numai de cunoștințe despre violența bazată pe gen, ci și de instrumente practice pentru a răspunde la comportamente și situații complexe.

Prin urmare, GRACE pune un accent puternic pe îmbunătățirea competențelor profesionale. Prin intermediul unui model de formare a formatorilor, profesioniștii din penitenciare și din serviciile de probațiune sunt spijiniți cu abordări și instrumente care pot fi ulterior împărtășite în cadrul organizațiilor lor. Formarea abordează domenii precum atenuarea conflictelor ținând cont de traume, controlul coercitiv, practicile sensibile la gen, abordările centrate pe victimă și empatia instituțională. Aceste teme pot ajuta profesioniștii să înțeleagă mai bine dinamica din jurul violenței bazate pe gen și să răspundă la situații dificile în moduri care promovează siguranța, responsabilitatea și implicarea constructivă.

Procesul de învățare este evaluat folosind cele patru niveluri de evaluare ale lui Kirkpatrick, care analizează diferite dimensiuni ale impactului formării – de la reacțiile imediate ale participanților și procesul de învățare până la schimbările de comportament și rezultatele mai ample.

În acest fel, GRACE nu se concentrează doar pe furnizarea formării. De asemenea, ia în considerare dacă acea formare contribuie la schimbări semnificative în practica profesională.

5. Etică, siguranță și supraveghere bazată pe perspectiva supraviețuitorilor

Lucrul cu teme sensibile, precum violența bazată pe gen, detenția și trauma, necesită o bază etică solidă. Prin urmare, metodologia GRACE plasează etica și siguranța în centrul implementării. Un protocol de etică oferă îndrumări cu privire la aspecte precum confidențialitatea, participarea voluntară și gestionarea adecvată a traumei. Aceste principii contribuie la asigurarea faptului că participanții se pot implica în program într-un mediu respectuos și sigur.

Program: CERV-2025-DAPHNE | Număr proiect: 101254844

Cofinanțat de Uniunea Europeană

Proiect cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin însă exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat poziția Uniunii Europene sau a Comisiei Europene. Nici Uniunea Europeană, nici autoritatea care acordă finanțarea nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.

Un alt element important îl reprezintă implicarea comitetelor de legătură cu supraviețuitorii din fiecare țară participantă. Aceste comitete contribuie la revizuirea și validarea continuă a materialelor, ajutând la asigurarea faptului că experiențele și perspectivele supraviețuitorilor sunt luate în considerare pe tot parcursul procesului de elaborare și implementare.

Proiectul utilizează, de asemenea, proceduri de atenuare a riscurilor care vizează atât deținuții, cât și profesioniștii. Aceste măsuri sunt incluse în Planul de gestionare a datelor și a aspectelor etice, oferind un cadru structurat pentru identificarea și abordarea potențialelor riscuri legate de etică, siguranță și gestionarea datelor.

O metodologie concepută pentru o schimbare durabilă!

Cei cinci piloni ai metodologiei GRACE sunt strâns legați între ei. Co-crearea contribuie la asigurarea faptului că programul reflectă nevoile reale. Justiția restaurativă și implicarea colegilor consolidează responsabilitatea și sprijinul. Curriculumul pe mai multe niveluri adaptează învățarea la diferite etape ale parcursului de reabilitare.

Împreună, aceste elemente creează o abordare holistică a reabilitării, care depășește simpla furnizare de informații sau formare. GRACE urmărește să creeze oportunități de reflecție, responsabilitate, învățare și schimbare comportamentală, consolidând în competențele profesioniștilor și sprijinind o reintegrare mai sigură în comunitate. În cele din urmă, metodologia recunoaște că o reabilitare semnificativă necesită mai mult decât o singură intervenție sau o singură perspectivă. Ea necesită colaborare, cunoștințe specializate, experiență trăită, competențe profesionale și un angajament ferm față de siguranță și demnitate.

Prin această abordare integrată, GRACE își propune să contribuie la practici de reabilitare mai adaptate și la eforturile pe termen lung de prevenire a violenței bazate pe gen!

Program: CERV-2025-DAPHNE | Număr proiect: 101254844

Cofinanțat de Uniunea Europeană

Proiect cofinanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin însă exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat poziția Uniunii Europene sau a Comisiei Europene. Nici Uniunea Europeană, nici autoritatea care acordă finanțarea nu pot fi trase la răspundere pentru acestea.